

Repressions of the Stalinist Era in the Publications of the «Ukrainian Historical Journal»

UDC 930.1(477) "192/195"

DOI: <https://doi.org/10.15421/1726131>**Utkin Pavlo**Ph.D. Student, <https://orcid.org/0009-0000-1020-2384>, duckin2012@gmail.com

Oles Honchar Dnipro National University (Dnipro, Ukraine)

Abstract

Background. The history of political repressions during the Stalinist era holds a significant place in contemporary Ukrainian historiography, particularly within the pages of the Ukrainian Historical Journal (UIJ). Scholarly publications by historians in this journal on the topic require a separate historiographical analysis aimed at identifying the main stages, features, and shifts in scientific discourse over the past 35 years, as well as establishing the personal contributions of individual researchers to the study of the topic. Therefore, an analysis of the work of Ukrainian historians on this subject in the UIJ is timely, especially given the relatively small number of purely historiographical studies in this field overall.

Objective. To analyze the evolution and thematic orientation of publications dedicated to the era of Stalinist repressions in the UIJ from the late 1980s to the present, identifying the main stages and dominant trends within the historiographical tradition.

Results. The study identified five main periods of thematic development in the journal: 1) 1987–1989; 2) 1990–1991; 3) 1992–1999; 4) 2000–2014; and 5) from 2015 to the present. The source base has expanded significantly: in addition to central archive materials, declassified funds of the SBU (Security Service of Ukraine) and the MIA (Ministry of Internal Affairs), personal sources (diaries), and testimonies of deportees have been used extensively. The research focus has shifted from nationwide processes to studying the regional specifics of repressions, the fates of particular population categories, etc.

Conclusions. Scientific discourse on the topic has undergone substantial evolution: from the ideologically tinted articles of the 1980s, in which repressions were mentioned only cursorily, to narrowly themed publications utilizing innovative approaches at the current stage (since 2015). The most fundamental publications on the topic in the journal belong to Yu. Shapoval, V. Nikolskyi, T. Vronska, and others.

Keywords: Stalinist repressions, Ukrainian Historical Journal (UIJ), historiographical tradition, scientific discourse, Great Terror, punitive practices

Репресії сталінської доби у публікаціях «українського історичного журналу»

Уткін Павло

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Дніпро, Україна)

Анотація.

Актуальність. Історія політичних репресій сталінської доби посідає вагомe місце в сучасній українській історіографії, зокрема й на сторінках «Українського історичного журналу». Наукові публікації істориків у виданні з цієї теми потребують окремого історіографічного аналізу, орієнтованого на з'ясування головних етапів, особливостей і змін у науковому дискурсі протягом останніх 35 років, встановлення персонального внеску окремих дослідників у вивчення теми. Тому аналіз доробку українських істориків із зазначеної теми на сторінках УІЖ наразі на часі, тим більше, зважаючи на доволі незначну кількість суто історіографічних досліджень у її межах загалом.

Мета. Проаналізувати еволюцію та тематичну спрямованість публікацій, присвячених добі сталінських репресій, на сторінках УІЖ з кінця 1980-х рр. до сьогодення, виокремивши головні етапи та домінуючі тенденції в межах історіографічної традиції.

Результати. Дослідження дозволило виокремити п'ять основних періодів розробки теми в журналі, які хронологічно припадають на: 1) 1987–1989; 2) 1990–1991; 3) 1992–1999; 4) 2000–2014 та 5) 2015 р. – до наших днів. Суттєво розширилася джерельна база: окрім матеріалів центральних архівів, почали масово залучатися розсекречені фонди СБУ та МВС, джерела особистого походження (щоденники), свідчення депортованих. Змістився фокус досліджень: від загальнонаціональних процесів до вивчення регіональної специфіки репресій, долі окремих категорій населення тощо.

Висновки. Науковий дискурс з теми пройшов значну еволюцію: від ідеологічно забарвлених статей 1980-х рр., у яких самі репресії згадувались дуже побіжно, до вузької тематичної спрямованості публікацій із застосуванням новітніх підходів на сучасному етапі (з 2015 р.). Найбільш ґрунтовні публікації з теми в журналі належать Ю. Шаповалу, В. Нікольському, Т. Вронській та ін.

Ключові слова: сталінські репресії, «Український історичний журнал» (УІЖ), історіографічна традиція, науковий дискурс, «Великий терор», каральні практики

Вступ.

У розвитку сучасної української історіографії провідне місце продовжує посідати «Український історичний журнал», який незмінно виходить друком 70-й рік поспіль. З моменту свого започаткування за часів хрущовської «відлиги» видання виконує роль методологічного та інформаційного рупора української історичної науки. З-поміж значної кількості наукових тем на сторінках журналу досить детально були висвітлені й сталінські репресії кінця 1920-х – початку 1950-х рр.

Мета дослідження полягає у аналізі еволюції, динаміки та тематичної спрямованості висвітлення сталінських репресій на сторінках «Українського історичного журналу» з кінця 1980-х рр. до сьогодення, виокремленні ключових етапів та тенденцій у розвитку існуючої історіографічної традиції.

Методологічну основу дослідження складають принципи історіографічного, проблемно-хронологічного та тематичного аналізу. Для визначення динаміки наукового інтересу до теми з боку українських істориків застосовано кількісний аналіз публікацій журналу за різні роки, а для простеження змін у підходах науковців – порівняльно-історичний метод.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. В «Українському історичному журналі» існує практика, згідно з якою з нагоди «круглої» дати з моменту заснування часопису виходить спеціальний випуск, присвячений висвітленню окремих проблем та тем на його сторінках. Така практика була започаткована в 1997 р. з публікацій декількох матеріалів у рамках звичайного випуску і згодом переросла в окремі тематичні випуски, опубліковані в 2007 та 2017 рр. Наприклад, досліджуваний період в межах тематичної історіографії частково представлений у публікації С. Кульчицького «Міжвоєнна та повоєнна історія радянської України на сторінках «Українського історичного журналу» (1957–2017 рр.)». Однак слід визнати, що безпосередньо тема політичних репресій сталінської доби практично не знайшла свого відображення у цій статті, не дивлячись на наявний на той час доволі значний масив спеціальних публікацій з теми в журналі. (Кульчицький, 2017) У статті Г. Єфіменка «Роль «Українського історичного журналу» у висвітленні «білих плям» історії України (1988–1991 рр.)», не дивлячись на виокремлення деяких моментів, дотичних до теми цього дослідження, репресії сталінської доби теж не отримали свого місця серед інших «білих плям» (Єфіменко, 2007). Щодо спеціального історіографічного огляду, безпосередньо присвяченого аналізу змісту спеціальних публікацій в УІЖ з теми, то такого поки що не існує. Це додатково підвищує ступінь актуальності нашого дослідження.

Результати дослідження.

У процесі дослідження вміщені в журналі тематичні публікації дозволили виокремити декілька етапів у висвітленні зазначених історичних процесів на сторінках УІЖ:

1987–1989 рр. – з моменту появи першої публікації, яка досить побіжно торкалася теми репресій та інших подібних до неї статей;

1990–1991 рр., коли розпочалася «активізація» дослідження теми, яка поступово відіграє все більш суттєву роль у науковому дискурсі;

1992–1999 рр. – період відносної втрати наукового інтересу до теми, ознакою чого стало суттєве зменшення загальної кількості публікацій;

2000–2014 рр. – новий виток активізації дослідницького інтересу, особливо в сенсі появи публікацій, предметом вивчення в яких стало саме питання перебігу репресій та їхніх окремих аспектів;

2015 – до сьогодення, коли черговий раз зростає загальна кількість тематичних публікацій на сторінках видання, причому доба репресій переважно аналізується в межах сучасних напрямів історичної науки (мікроісторії, гендерної історії тощо).

Протягом другої половини 1980-х рр., не дивлячись на загальне послаблення цензури та виходу в тренд наукових тем, які раніше знаходились під забороною (наприклад, історії голодоморів, особливо 1932–1933 рр.), історія політичних репресій сталінської доби практично не знайшла свого відображення на сторінках «Українського історичного журналу». У цей час акцент радше робився на публікаціях, присвячених радянським державним та партійним діячам, репресованим за часів «Великого терору» другої половини 1930-х рр. До таких слід віднести, скажімо, статті В. Волковинського «Діяльність П. П. Постишева на Україні в 1923–1930 рр.: (До 100-річчя з дня народження)» 1987 р., І. Хміля «100-річчя з дня народження П. Ю. Дибенка», В. Горлова «Гамарник на Україні», А. Селецького «С. В. Косіор як історик КП(б)У: (До 100-річчя з дня народження)» (усі вони датуються 1989 р.) та ін. (Волковинський, 1987; Горлов, 1989; Селецький, 1989; Хміль, 1989).

Згадка політичних репресій у них обмежується одним-двома абзацами, уміщеними ближче до кінця статті. Наприклад, ось так це виглядає у статті В. Горлова «Гамарник на Україні»: «Однак у той час помітно посилювався культ особи Сталіна. Чорна хвиля репресій по країні. Все жажливішою ставала кампанія проти «ворогів народу», кількість яких, відповідно до сталінської концепції «зростання класової боротьби» мала збільшуватись кожного дня. Я. Б. Гамарник, як людина високих більшовицьких принципів не міг змиритися зі злочинними перекрутами ленінських ідей» (Горлов, 1989). У публікаціях доволі чітко простежується патерн, згідно з яким Й. Сталін оголошувався головним злом, відступником від «канонічних» ленінських ідей, а

жертви його політики ідеалізувались як «віддані лєнінцї». Варто зазначити, що концепт «система хороша, а Сталін поганий» знайшла своє відображення чи не у всіх тогочасних публікаціях, які стосувались періоду знаходження «вождя народів» при владі в СРСР. Присвячені репресованим партійним та державним діячам, причому з 1991 р. – з акцентом на персоналіях, які мали безпосереднє відношення до УРСР (О. Шумський, М. Скрипник, М. Слабченко), статті переважно публікувались у журналі до 1993 р. (праці І. Кураса, В. Шарпатого та ін.). (Курас & Водотика, 1993; Курас, 1990; Шарпатий, 1991).

Разом з цим, протягом зазначеного періоду в УІЖ почали публікуватись матеріали, в яких тема політичних репресій сталінської доби (або їх конкретних проявів, фактів, подій) стала частиною більш широкого проблемного контексту. Скажімо, стаття А. Перковського та С. Пирожкова «Демографічні втрати Української РСР у 30-ті роки» (1989 р.), стала хронологічно першою опублікованою в журналі працею, де на основі демографічних даних власне саме політичні репресії (звичайно, поряд із голодом 1932–1933 рр.) названо головною причиною «ускладнення всього соціально-економічного розвитку республіки, зниження якості відтворення соціально-класової структури населення за рахунок знищення та заслання безпосередніх виробників матеріальних благ», а також того, що до 22 червня 1941 р. «УРСР не змогла відтворити чисельність власного населення станом на 1 січня 1933 р.» (Перковський, 1989).

У статті «Проблеми формування національних кадрів у західних областях УРСР у другій половині 40-х – 50-х роках» її автором О. Гаранем, хоч і досить побіжно, але все ж підкреслено вплив репресій на цей процес, «зокрема – на нестачу місцевих уродженців серед керівних працівників». Водночас їхній розмах дослідник безпосередньо пов'язав лише з «боротьбою з ОУН», яка розгорталась у той час (Гарань, 1989).

Торкались теми репресій у цей час автори своєрідних методичних настанов, орієнтованих на викладачів історії. Зокрема в публікації Ю. Курносова «Суспільно-політичне життя на Україні в 20-30-х роках» вчителям радилося висвітлювати цю тему так: «Для того, щоб подібний висновок звучав для учнів переконливо, його можна проілюструвати такими найбільш жакливими наслідками цинічного погнання демократії, як дедалі зростаючі масштаби безпідставних репресій проти представників усіх класів і соціальних верств населення. Можна нагадати, що зловісною хвилею по долі багатьох людей республіки вони пройшлися ще на рубежі 20-х – 30-х років, що нова масова кампанія репресій почалася після вбивства С. М. Кірова 1 грудня 1934 р. Жертвами цієї кампанії стали передусім видатні партійні і радянські діячі, члени ЦК партії, лєнінські соратники-партійці, колишні в'язні

царських казематів й одночасно творці революції, вчені, маршали, наркоми, письменники, митці, дореволюційна інтелігенція і спеціалісти молодії, радянської генерації» (Курносов, 1989). Інакше кажучи, викладачам рекомендується акцентувати увагу на безпідставності та масовості репресивних кампаній 1930-х рр. (хоч і не без гіперболізації у вигляді «погнання демократії»), що у подальшому знайшло відображення і в суто наукових публікаціях з теми.

Своєрідним «поворотним моментом» у висвітленні доби сталінських репресій в «Українському історичному журналі» можна вважати 1990–1991 рр. Саме цей етап ознаменувався публікацією як окремих статей звичного обсягу, так і декількох значних робіт, у яких репресії постають як один із визначальних факторів, що безпосередньо впливав на предмет їхнього дослідження, і як наслідок – їхній перебіг розкривається більш детально, ніж у працях, опублікованих протягом попередніх років.

Хронологічно першою (тим більше сфокусованою безпосередньо на одній із репресивно-каральних практик радянського режиму) такою публікацією стала праця московського дослідника М. Бугая «Депортації населення з України». На основі документів ЦДАЖР СРСР (нині – Державний архів Російської Федерації), які за словами автора, вперше вводились до наукового обігу, ним «показано, хто стояв на чолі цих заходів, як проходив процес переселення народів, їх розподіл на нових територіях, наслідки такої політики». У першій частині основна увага автором приділялася переселенню жителів Західної України, Західної Білорусії, «республік Прибалтики» та Молдавської РСР наприкінці 1930-х – на поч. 1940-х рр. «Переселення» здійснювались до Казахстану, Алтайського, Красноярського країв, республіки Комі, Омська, на територію Новосибірської області тощо. Окремо автор акцентував увагу на депортаціях поляків протягом 1937–1940 рр. та «радянських німців» у 1941–1942 рр. після початку радянсько-німецької війни. Друга частина присвячена заходам з депортації «фольксдойче», переселення чехів та словаків з України до Чехословаччини і натомість – українців та росіян з Чехословаччини до СРСР, а також вояків ОУН-УПА та членів їх сімей (цього аспекту стосується практично вся публікація). Характерно, що для означення останніх автор, поряд із нейтральними назвами «оунівці», «повстанці», «народні месники», також використовує терміни «бандити», «бандпосібники» та ін. (навіть поза рамками цитування документів та їхніх назв). Загальна кількість депортованих осіб різних національностей, яку автор подав у праці, становить 3 226 540 чол. (Бугай, 1990). Вартим уваги є те, що М. Бугай постійно посилається на документи ЦДАЖР СРСР без зазначення конкретних номерів фондів, описів, справ та аркушів.

Ще однією такою працею стала публікація київських істориків О. Рубльова та Ю. Черченка «Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції (20–40-ві рр. XX ст.)», вміщена в номерах 1–7 «Українського історичного журналу» за 1991 р. Досліджуючи власне інтелігенцію Західної України, автори сам фактор репресій позиціонували як такий, що мав визначальний вплив на цю соціальну групу, починаючи від зміни ставлення представників освіти, науки та культури до перспектив проекту УСРР як української національної держави (особливо після процесу «Спілки визволення України» 1930 р. та самогубства наркома освіти УСРР М. Скрипника у 1933 р.) і, закінчуючи безпосередніми репресивно-каральними практиками щодо окремих діячів протягом 1939–1941 рр. та 1945–1953 рр. (Рубльов & Черченко, 1991)

Без перебільшення найбільш ґрунтовною працею, безпосередньо пов'язаною з темою репресій (варто зазначити, що ані до, ані після її публікації нічого подібного за масштабами на сторінках УІЖ з теми не публікувалося) стала велика стаття Ю. Шаповала «Сталінізм і Україна». Вона складається з 21 частини, які виходили в «Українському історичному журналі» з 1990 по 1992 рр., 17 з яких прямо торкалися теми політичних репресій на території України з кін. 1920-х до початку радянсько-німецької війни і окремо – 1945–1953 рр. На основі архівних джерел (фонди ЦДАГО України), джерел особистого походження (яскравий приклад – щоденник академіка С. Єфремова, який слугував одним із центральних «доказів» у справі «СВУ») та публікацій інших профільних дослідників, автор зробив акцент на кампаніях з переслідування та політичних процесах, спрямованих проти державних, партійних, діячів науки та культури, які працювали в УСРР / УРСР, причому – як доволі відомих широкому загалу (процеси «Спілки визволення України», «Українського національного центру», кампанія «боротьби з бандитизмом» в областях Західної України, «Єврейського антифашистського комітету» тощо), так і тоді відверто маловідомих або відомих лише дослідникам сталінського періоду («справа боротьбистів», «Українська військова організація», «Молода генерація» та ін.). На прикладі цих та багатьох інших процесів Ю. Шаповал відтворив тяглість репресивних заходів, які розпочалися наприкінці 1920-х рр. і продовжувались (хоч і з різним ступенем інтенсивності) аж до початку радянсько-німецької війни у 1941 р. Основна теза, яку автор обстоював у цій праці, полягала у ствердженні інспірування усіх процесів центральною владою та особисто Й. Сталіним, їхнього визначального особистого впливу як на події всередині України, так і в СРСР у цілому. Зокрема Ю. Шаповал розправу над діячами економіки та сільського господарства УСРР наприкінці 1920-х рр. у рамках «боротьби з правим ухилом» та «контрреволюційними троцькістськими

угрупованнями» пов'язав з Голодом 1932–1933 рр., а безпосередньо «провал хлібозаготівель», голод, репресивні заходи з викриття «контрреволюційного заклоту» та «боротьби зі шкідниками» у сільському господарстві – зі згоранням українзації та переслідуваннями українських державних та культурних діячів (у першу чергу, М. Скрипника і О. Шумського) (Шаповал, 1990–1992).

У 1991 р. в УІЖ також публікувалися окремі статті на деякі аспекти теми, частково пов'язані з проблемою сталінських репресій. Зокрема спеціалістами Інституту історії АН СРСР та Інституту воєнної історії АН СРСР М. Вилцаном, В. Микорою та О. Тиморіним було опубліковано статтю «Деякі аспекти соціально-економічних перетворень 30-х років у СРСР», в якій фактору репресій було приділено набагато меншу увагу (особливо, порівняно з вищезазначеними працями). До того ж політичний терор тут розглядався як одна з «деформацій на шляху соціально-економічних перетворень» (Вилцан, 1991). У публікації київського дослідника Ю. Курносова «Насилля – головний аргумент більшовизму» репресії розглядалися у межах дослідження «використання керівними колами Комуністичної партії насилля як головного аргумента щодо імуших верств населення, колег по революційній боротьбі, значної частини комуністів та мільйонних мас співгромадян», хронологічні межі якого розпочинаються з поглядів марксистів другої половини XIX ст. на насилля і завершуються розпадом СРСР у 1991 р. (Курносов, 1991) Щодо змісту цієї статті, то її частина, присвячена власне репресіям, нагадує максимально стислий виклад статті Ю. Шаповала «Сталінізм і Україна», але без використання архівних джерел у вигляді цитат або посилань на них.

Варта уваги і ще одна деталь. У восьмому та дев'ятому номерах «Українського історичного журналу» за 1991 р. була вміщена стаття без перебільшення корифея дослідження історії українських земель у складі СРСР «міжвоєнного» періоду С. Кульчицького «Між двома війнами (1921–1941 рр.)», опублікована в рубриці «До створення праці «Історія України. Короткий нарис»». В анотації автор підкреслив, що «на основі нових підходів, з використанням невідомих раніше даних, розкриваються кардинальні питання історії України міжвоєнного періоду» (підкреслено мною – П. У.). Цікавість цієї деталі полягає в тому, що саме в цій публікації сталінські репресії взагалі не відносяться до переліку кардинальних питань, оскільки про них не сказано жодного слова. (Кульчицький, 1991)

Протягом 1992–1999 рр. тема сталінських репресій майже не знайшла свого відображення на сторінках «Українського історичного журналу». Не буде перебільшенням стверджувати, що за ці вісім років було опубліковано 8 статей з тем, пов'язаних з

репресіями, що всього лише на 3 більше, ніж за один (!) 1991 р.

Зокрема в 1992 р. вийшла друком ще одна стаття М. Бугая «Депортація кримських татар у 1944 р.». Цього разу дослідник приділив увагу процесам, що передували цій операції, а саме – діяльності кримськотатарського населення під час радянсько-німецької війни як у лавах Червоної армії, підпільних та партизанських з'єднаннях, з одного боку, так і у складі регулярних та національних німецьких формувань, з іншого. Саме другим аспектом, на думку автора, було зумовлене переселення усього кримськотатарського народу (всього – понад 47 тис. сімей) у віддалені регіони СРСР (Казахстан, Узбекистан, Урал та ін.). Залучаючи архівні матеріали ЦДАЖР СРСР та архіву Інституту історії СРСР, Бугай подав кількісні дані щодо процесу переселення «спецконтингенту» у відповідні регіони СРСР та їхнє залучення місцевою владою до господарської діяльності з усіма наявними проблемами та протиріччями, як-от небажання місцевої влади сприяти працевлаштуванню переселенців, упереджене ставлення до них як до «тимчасових та політично нестійких» тощо (Бугай, 1992).

З іншого ж боку, саме у цей час виходять друком статті, які предметно висвітлюють регіональний вимір перебігу репресій. Так у 1998 р. була опублікована стаття миколаївського історика М. Шитюка «Масові репресії на території Миколаївщини (30-ті рр. XX ст.)», яка стала своєрідним заспівом у межах локального дискурсу теми. У ній на основі документів архіву СБУ в Миколаївській області висвітлені операції органів НКВС СРСР, які проводились у районах області в часи «Великого терору» 1937–1938 рр., наприклад, проти «куркульських елементів» («куркулів і карних злочинців, які повернулись після відбуття покарань, втікачів з таборів та заслань»), «німецька операція», «латиська операція» (об'єкт – представники національних меншин), справа «контрреволюційної групи «Єдність» та ін. (Шитюк, 1998) Прикметною рисою цього аспекту дослідження репресій була їх опора переважно на місцевий архівний матеріал та загалом суто позитивістський характер, оскільки акцент робився на фактажі та кількісних даних, вилучених із джерел.

У журналі також публікувалися статті власне біографічного характеру про репресованих у 1930-х рр. Прикладом таких публікацій є розлога праця авторства київського дослідника О. Рубльова «Шляхами на Соловки: радянське десятиріччя Михайла Лозинського», яка виходила на сторінках видання у чотирьох випусках протягом 1997–1998 рр. (Рубльов, 1997–1998) Вона, хоч і розпочинається зі стислої біографії діяча від автора, являє собою, по суті, археографічну публікацію. Її основу склали автобіографія М. Лозинського, матеріали допитів під час його ув'язнення, які проливають світло на його життя та діяльність з моменту приїзду до УСРР у 1927

р. і до арешту навесні 1933 р., як ніби то причетного до діяльності «Української військової організації», а також його листи до керівного складу НКВС СРСР з проханням про звільнення.

З іншого боку, дослідників цікавили не тільки постаті жертв репресій, а й їхніх безпосередніх виконавців. Тому заслуговує на увагу стаття харківського історика В. Золотарьова, написана у співавторстві з уже відомим нам київським дослідником Ю. Шаповалом ««Коливань у проведенні лінії партії не було» (Сторінки біографії К. М. Карлсона – заступника наркома внутрішніх справ УСРР)», яка побачила світ у першому номері «Українського історичного журналу» за 1996 р. На основі архівних матеріалів, у першу чергу, особової справи (архів Управління Міністерства безпеки РФ по Омській області) та справ з ЦДАГО України й Архіву Управління СБУ у Харківській області, авторами було досить детально відтворено життєвий шлях та діяльність К. Карлсона з моменту початку його роботи в органах НК у 1918 р. і до розстрілу в 1938 р., з акцентуванням уваги на його діяльності на керівних посадах у структурах ОДПУ / НКВС УСРР з кінця 1919 р. (заступник начальника Управління надзвичайних комісій та Особливих відділів України) до його зняття з посади заступника наркома внутрішніх справ УСРР 26 липня 1937 р. У статті доводиться визначальна роль «головного героя» в роботі над «викриттям» багатьох «контрреволюційних шкідницьких організацій» (у т. ч. «УВО», «організації есерів-боротьбистів» та ін.), «ліквідації куркульства як класу» тощо. Але така «віддана праця» не вберегла К. Карлсона від повторення долі його численних жертв, що закономірно показано у фіналі публікації (Золотарьов, 1996).

У контексті питання національної політики радянської влади в УСРР / УСРП проблеми репресій побіжно торкнулася київська дослідниця Л. Якубова у статті «Національно-культурне життя етнічних меншостей України (20–30-ті роки): коренізація і денаціоналізація», опублікованій на сторінках УІЖ у двох частинах протягом 1998–1999 рр. У другій частині, яка стосувалася періоду з 1930 по 1938 рр. авторка зазначила, що «робота усіх культурних установ етнічних меншин проходила у складних умовах ідеологічного тиску, що супроводжувався переслідуваннями «класово-ворожих націоналістичних елементів», троцькістів, «прихованих бундівців» тощо». Під впливом репресій (зокрема процесів «польської військової організації», «німецької організації» тощо) неодноразово змінювався склад співробітників навчальних закладів, які обслуговували етнічні меншини. Цей процес, як доводить авторка, став невід'ємною складовою як закриття спеціальних національних установ зокрема, так і відмови центру від політики «коренізації» загалом (Якубова, 1998-1999).

Порівняно з 1990-ми роками (мається на увазі з моменту здобуття Україною незалежності) проміжок 2000–2014 рр. характеризується більшою увагою дослідників до проблеми репресій сталінської доби. Такий висновок можна зробити, відштовхуючись від загальної кількості публікацій з теми: протягом попереднього періоду їх налічується 8, натомість протягом цього – 13. Водночас, набагато більшого поширення набувають роботи, які фокусуються на перебігу репресій, основою джерельної бази яких становлять документи архівів СБУ та МВС різних рівнів.

Варто зазначити, що на цей час припадає досить плідна діяльність в межах теми донецького дослідника В. Нікольського. Його перу належать статті «Національні аспекти політичних репресій 1937 р. в Україні» (2001 р.), «Соціальний склад репресованих в Україні у 1937 р.» (2005 р.), «Репресії за «лімітами» (1937–1938 рр.)» (2006 р.) та «Обвинувачення репресованих в Україні періоду «Великої чистки» 1937–1938 рр.» (2008 р.). Джерельну основу цих праць склали документи Державного архіву Служби безпеки України (а саме фонди 41 та 42 – статистичні звіти органів держбезпеки), регіональних архівів СБУ в Донецькій та Луганській областях, а також документи Музею та громадського центру «Мир, прогрес, права людини» ім. академіка А. Сахарова (Москва). Автором (а оскільки він в усіх вищезазначених працях використовує формулювання на кшталт «дало нам можливість», «запропонованого нами дослідження» тощо, можна зробити припущення, що над цими статтями працював цілий ряд дослідників) було проаналізовано значний масив статистичних даних щодо загальної кількості репресованих у відповідні роки, їхніх «категорій», висунутих щодо них звинувачень тощо (Нікольський, 2001, 2005, 2006, 2008). Не зважаючи на подальший політичний вибір дослідника (після 2014 р. він залишився в Донецьку, підтримав т. зв. «ДНР» та продовжив працювати в Донецькому університеті) не буде перебільшенням сказати, що за інформативністю та насиченістю кількісними даними ці публікації претендують на досить вагомe місце у дослідженні теми «великого терору» на території України.

Започаткований М. Шитюком на сторінках УІЖ напрям дослідження регіонального виміру репресій знайшов своє продовження і в 2000-х рр. Так у 2007 р. вийшла друком стаття житомирської дослідниці Т. Рафальської «"Великий терор на Житомирщині": специфіка та технологія», в якій на основі документів як центральних (ЦДАГОУ, ДА СБУ), так і регіональних (Державний архів Житомирської області, архів СБУ у Житомирській області, Архів управління МВС Житомирської області) архівних установ відтворено перебіг «великого терору» в цьому регіоні з усіма його відомими аспектами, як-от переслідування «куркулів та кримінальників»,

представників етнічних груп (німці, поляки), «ліміти» та їх збільшення тощо. Водночас авторкою була здійснена спроба виявлення специфіки процесу, притаманної досліджуваному регіону. До таких специфічних рис відносяться наявність районів компактного проживання польської та німецької етнічної меншини, що зумовила проведення заходів з депортації їхніх жителів подалі від кордону, адже прикордонне розташування Житомирщини на той час, слабкий захист кордонів були наслідком більшої кількості «причетних до бандформувань», «контрабандистів», «шпигунів» та «диверсантів» тощо (Рафальська, 2007).

Цей період також характеризується початком публікації в «Українському історичному журналі» статей з історії сталінських репресій авторства доктора історичних наук, старшого наукового співробітника Інституту історії України НАНУ Т. Вронської. У 2011 р. побачила світ її стаття «21 лютого 1948 р. в історії сталінського терору». Її зміст обертається довкола засідання Президії Верховної Ради СРСР, на якому було ухвалено указ «Про виселення з Української РСР осіб, які злісно ухиляються від трудової діяльності в сільському господарстві та ведуть антигромадський, паразитичний спосіб життя», наслідком чого стало примусове виселення більше 30 тис. українських селян. Але по-справжньому визначальним, на думку авторки, став проєкт партійного рішення, що у подальшому стало постановою Ради Міністрів СРСР про організацію таборів і тюрем із суворим режимом для утримання особливо небезпечних державних злочинців та направлення їх після відбуття покарання на поселення у віддалені місцевості СРСР під нагляд органів МДБ, що призвело до формування категорії «повторників» (людей, яких було повторно відправлено на заслання або репресовано після завершення відбуття ними попереднього покарання). Згідно з даними дослідниці, таких було виявлено за 1949–1950 рр. більше 20 тис. осіб та заарештовано близько 3 тис. Причину такого масштабного заходу Т. Вронська вбачає у поєднанні двох факторів: повторне «відвідування Сталіна рефлексій десятирічної давнини» у вигляді поновлення уваги до «троцькістів», а також активне підігрівання цьому з боку керівників МДБ СРСР через риторику їхніх доповідних записок (Вронська, 2011).

Протягом перших років ХХІ ст. в УІЖ подовжували виходити публікації, в яких тема сталінських репресій була складовою більш широкого контексту дослідження. Так у статті М. Шиповича «Радянське керівництво та літературно-мистецька інтелігенція України: 20-ті роки» (2000 р.) висвітлювався початок репресій проти українських діячів науки та культури, починаючи від сталінської критики «хвильовізму» у 1926 р. до політизації їх переслідування, що вилилося у справу «Спілки визволення України» (Шипович, 2000). В публікації М. Шитюка «Еволюція

репресивно-каральної системи в радянській Україні» (2001 р.) розглядалися законодавчі та інституційні зміни в роботі органів держбезпеки, у т. ч. протягом кінця 1920-х–початку 1950-х рр. (Шитюк, 2001).

Г. Єфіменко у статті «Зміни в національній політиці ЦК ВКП(б) в Україні (1932–1938)» (2000 р.) відтворив політичні переслідування як невід'ємну складову національної політики центру у той час: від боротьби з «націонал-ухильництвом» середини 1930-х рр. до прямих репресій по відношенню до керівництва ЦК КП(б)У в другій половині 1937 р. Безпосередній вплив репресій на кадрову політику в державному та партійному апаратах дослідник висвітлює також в іншій публікації, яка побачила світ того ж року під назвою «Національні аспекти у формуванні компартійно-радянського апарату в УРСР (1932–1938)». Зокрема, автор вбачає фактор репресій проти провідних діячів КП(б)У початку 1930-х рр. одним із визначальних у перекладанні відповідальності на українську партійну організацію за зрив хлібозаготівельної кампанії 1932–1933 рр. і подальший голод (тобто таким чином відповідальність за голодомор переклали на місцевих партійних діячів) та подальшому згортанні українізації. Згідно з ним, особливо показовим є приклад відкритого процесу над одним із колишніх керівників УКП, а на початку 1930-х рр. – кандидатом у члени Політбюро ЦК КП(б)У А. Річицьким, якого звинуватили у приналежності до Української військової організації та перекрученні політики партії на селі під час кампанії хлібозаготівель. Процес відбувся у с. Арбузинка Одеської області, куди А. Річицького раніше направили для контролю за виконанням плану хлібозаготівель, на очах у тих самих колгоспників, над якими він «знущався». Цей процес, по суті, став прологом для більш широкого наступу на українську партійну організацію в подальші роки (Єфіменко, 2000).

Період з 2015 р. і по сьогодні відзначається ще більшим інтересом до теми репресій. Підтвердженням цього факту є те, що за цей час на сторінках УДЖ світ побачили 15 статей, причому переважна їх більшість (13) стосуються різних конкретних аспектів у межах теми.

Вже згадана вище Т. Вронська відзначилася чотирма публікаціями, пов'язаними з темою сталінських репресій. Дві з них можна назвати логічним продовженням її попереднього дослідження. Зокрема у статті «Сталінські повторники (на прикладі репресування письменниці Зінаїди Тулуб)» (2016 р.) авторка фокусується на долі конкретної людини, яка може слугувати прикладом явища переслідування «особливо небезпечних злочинців» з метою їхнього повторного заслання / ув'язнення. З. Тулуб було вперше репресовано у 1937 р. за «належність до есеро-меншовицької партії» і засуджено до десяти років ув'язнення з конфіскацією майна і п'яти років

обмеження у правах після звільнення. Після повного відбування терміну письменниця набула статусу «мінусниці», тобто особи, якій заборонялося мешкати в «режимних місцевостях» (передусім у великих містах) та зонах за декілька десятків кілометрів довкола них. Проживаючи у Казахстані (м. Алма-Ата) і працюючи бібліотекаркою у загальноосвітній школі, вона в 1950 р. дізналася про своє повторне засудження на основі попереднього вироку і заслання до Кокчетавської області (причому заслання було безстроковим). Далі авторка статті підкреслила, що смерть Сталіна майже не вплинула на долю «повторників», а процеси зі скасування указів та рішень 1948 р. тривали аж до 1956 р., поки їх не було скасовано остаточно. Зрештою справу З. Тулуб не було переглянуто, а закрито за «відсутністю» складу злочину, саму ж письменницю було звільнено, реабілітовано та навіть поновлено у складі Спілки письменників України (Вронська, 2016).

Більш детальну увагу категорії «мінусників» Т. Вронська приділила у статті «Мінусники у просторі радянського терору (1917–1953 рр.)» (2020 р.). Тут авторкою доводиться, що витoki цього явища сягають дореволюційних часів (заслання у «географічний мінус», звідки і назва), а тяглість використання схожих практик, як-от «адміністративного вислання», «видалення з певних місцевостей» тощо, спостерігається з початку 1920-х рр. і до початку 1960-х рр., коли цей вид покарання перестав масово використовуватись. Авторка зазначила, що важливою віхою у цьому явищі було запровадження паспортної системи, яка, по суті, обмежувала тих, кому відмовляли в його отриманні, не тільки у вільному пересуванні державою, а й у можливості отримати роботу за фахом, здобути освіту, таким чином фактично повністю ізолюючи їх. Законодавчо оформила це явище інструкція НКВС СРСР від 17 серпня 1935 р., яка не тільки розділила мінусників на дві категорії, а й окреслила «режимні території» (в УРСР – Київ та 50-км прилегла місцевість, Харків, Сталіно, Дніпропетровськ, Кримська АСРР, Азово-Чорноморський край). Рішення про вислання приймалися Особливою нарадою при НКВС СРСР. Окрема увага авторкою приділяється кампанії з виселення членів сімей «ворогів народу» у 1937–1938 рр., причому в основі своєї вона стосувалась дружин репресованих чоловіків, стосовно яких використовувався термін «мінусниці». (Вронська, 2020)

Сучасний стан розробки тематичної історіографії в журналі характеризується присутністю статей з таких тематичних аспектів, які раніше не знаходили свого відображення на його сторінках. Зокрема у статті В. Савченка «Розгром анархістського руху в радянській Україні (1927–1929 рр.)» на матеріалах галузевого державного архіву СБУ висвітлюється діяльність анархістських осередків на території УСРР

(в Одесі, Харкові, Дніпропетровську) та їхній розгром органами держбезпеки з подальшими репресіями проти їхніх керівників. (Савченко, 2017)

Робота казахського історика Т. Алланіязова «Українці в особливих таборах ГУЛАГ», написана на основі документів державних архівів РФ та Казахстану, фокусується на кількісному складі українських в'язнів таборів (найбільша кількість – 70,4 тис. чол. у 1952 р.), їхній поведінці, акціях непокори (наприклад, страйки, втечі, голодування, збройні виступи проти табірної адміністрації), наслідком яких ставали повстання в особливих таборах протягом 1953–1954 рр., наприклад, це Кенгірське повстання у 3-му відділенні Степлагу в 1954 р., яке було жорстоко придушене із застосуванням танків (Алланіязов, 2018).

Сюди можна також віднести спільну публікацію київських істориків І. Автушенко та Т. Стоян «Репресії проти військовослужбовців в УСРР–УРСР у 1920–1930-х рр.: особливості та наслідки». В межах дослідження авторки, аналізуючи перебіг цього процесу на території радянської України, доводять, що репресії проти військових, які мали масовий характер, беруть свій початок ще з кінця 1920-х («чистки» командного складу, представники якого мали досвід служби у царській армії) – початку 1930-х рр. (справа «Весна»). Однак центральним сюжетом дослідження стала кампанія масових репресій 1936–1938 рр. Залучивши попередній історіографічний доробок з теми, статистичні дані та джерела особистого походження, дослідниці висвітлили масштаб репресій у військових округах УРСР, їхнє відображення у масовій свідомості тогочасного суспільства та військовослужбовців зокрема. Вони дійшли висновку про цілеспрямованість та упорядкованість цієї кампанії, що призвела не тільки до придушення будь-яких проявів інакودумства в армії, але й до суттєвого зниження загального рівня командирського складу Київського та Харківського військових округів (Автушенко, 2019).

Окремо в цьому сенсі слід звернути увагу на праці, які стосувались нового, раніше відсутнього в журналі мікроісторичного аспекту. Мова йде про репресії на території Західної України протягом 1939–1941 рр. Наприклад, у 2023 р. світ побачила стаття рівненської дослідниці, докторки історичних наук Р. Давидюк «Страта "в особливому порядку" колишніх уенерівців: розстрільний список 1940 р.», де звертається увага на наявність серед розстріляних того року у с. Катинь польських військових та державних діячів також окремих діячів УНР, які осіли у Волинському воєводстві після поразки Української революції й перебували станом на 1940 р. серед цивільних в'язнів тюрем Західної України та Західної Білорусі. Вони зазначені у т. зв. «Списку» з 3459 осіб, реальна кількість яких насправді, за даними дослідниці, становила 3435 через помилки в нумерації, викреслення, помилкові вписання тощо. Далі авторка на основі документів

ГДА СБУ подала стислі біографічні відомості про людей, залучених до подій Української революції – парламентарів, священників, учителів, кооператорів тощо (Давидюк, 2023).

Іншої трагічної сторінки української історії, а саме масових розстрілів в'язнів західноукраїнських тюрем у перші дні радянсько-німецької війни, власне в її регіональному вимірі торкається у статті «Технологія терору: вбивства в межирицьких райвідділеннях НКДБ–НКВС на Рівненщині влітку 1941 р.» (2023 р.), автором якої є кандидат історичних наук А. Жив'юк. На матеріалах державних архівів, архівів СБУ та МВС у Рівненській області дослідник зробив акцент на злочинах, вчинених співробітниками каральних органів у районних відділах. Він констатував, що Межирицький РВ НКВС та РВ НКДБ прагнули реалізувати план «цілковитої зачистки» району від «неблагонадійних елементів», які «становили загрозу» для режиму як потенційна «п'ята колона». Саме цей район, згідно з дослідником, було обрано не випадково, а через наявність істотної кількості учасників як антибільшовицького руху 1919–1920 рр., так і осередків УНР та ОУН. Автором також подані біографічні відомості не тільки про конкретних репресованих осіб та подробиці перебігу їхніх справ, а й безпосередніх виконавців вироків за ними (Жив'юк, 2023).

Протягом останніх років на сторінках УІЖ з'явилися публікації, які висвітлюють репресивно-каральні практики, застосовувані задля досягнення визначеної мети. Так у статті «"Золота операція" ДПУ УСРР із примусового вилучення в населення валюти та коштовностей (початок 1930 х рр.)» докторка історичних наук С. Ляковська показала методи впливу на осіб, які відмовлялись віддавати накопичення «по-доброму»: сидіння без сну на табуреті у коридорі місцевого відділу ОДПУ протягом декількох діб, арешти з подальшими допитами, метою яких було отримання «зізнання» про місце зберігання валюти і примус родичів до надсилання «грошей спасіння» (по суті – викупу), «парилки» (утримання в тісних камерах, в яких не давали пити, позбавляли сну, годували лише оселедцями), знущання з боку співробітників ОДПУ тощо (Ляковська, 2019).

Еволюцію каральних заходів щодо робітників простежили київські дослідниці Т. Ніколаюк та Т. Стоян у статті «Каральні заходи як метод підвищення продуктивності праці робітників у радянській Україні 1929–1938 рр.». Авторки констатували, що здійснювалось це переважно за рахунок неухильного підвищення рівня жорстокості: таврування прогульників; товариські суди та «чорні каси» кінця 1920-х – початку 1930-х рр.; чистки у партійних рядах; масові звільнення за невиконання норм, і, нарешті, прямі репресії за звинуваченнями у «шкідництві» та «контрреволюції». До 1937 р., за висновком дослідниць, саме власне вони стали чи не

єдиним способом підтримання трудової дисципліни, який замінив собою економічні стимули (Ніколаюк, 2022).

З іншого боку, протягом останніх років своєрідне «друге дихання» отримала тема депортацій населення. Причому у випадку зазначених нижче публікацій центральне місце в їх джерельній базі посідали усні свідчення очевидців та безпосередніх учасників подій. Мета такого кроку цілком зрозуміла, адже вони дозволяють відтворити події, пов'язані з процесом депортації зсередини, очима учасників подій, з описом випробувань, з якими їм доводилося мати справу, часто нелюдські умови перебування на залізничних станціях, у потягах по дорозі на заслання тощо. Скажімо, у статті львівської дослідниці Н. Данилихи «Політичні мотиви та наслідки переселення українців із Польщі в УРСР у 1944–1950-х рр. (на матеріалах західноукраїнських областей)» свідчення очевидців переплітаються з кількісними даними, взятими з матеріалів державних архівів Рівненської та Волинської областей (Данилиха, 2021). Натомість основна частина публікації Т. Вронської «Дорога у заслання депортованих із Західної України: друга половина 1940 – початок 1950-х рр.», присвячена безпосередньому опису умов, з якими стикались депортовані під час дороги, укладена на основі усних джерел (Вронська, 2022).

Слід підкреслити, що на сучасному етапі на сторінках журналу стало значно менше публікацій про перебіг репресій сталінської доби в контексті більш широкого предмету дослідження. Можна виокремити лише дві такі публікації. Доктор історичних наук О. Лисенко досить побіжно згадав репресії у статті «Важкий шлях до миру: українське суспільство та влада у середині 1940-х – на початку 1950-х рр.», назвавши їх засобом «підтримання тону страху» серед населення, а також засудивши їх надзвичайно масовий і невинуватий характер. Він подав статистику репресованих жителів УРСР, звинувачуваних у різних «злочинах» (від співпраці з німцями до «шпигунства», «зради Батьківщини» тощо) у період з 1939 по 1953 рр. Згідно з дослідником, серед притягнутих до кримінальної відповідальності та засуджених простежується чітка тенденція на зменшення їхньої кількості, починаючи від 1941 р. Не оминув увагою автор і протистояння радянської влади та українського національно-визвольного руху, питання депортацій мешканців західноукраїнських областей у віддалені райони держави (Лисенко, 2015).

У публікації київської дослідниці І. Автушенко та миколаївської дослідниці Н. Буглай «Конформізм і нонконформізм творчої інтелігенції в радянській Україні 1920–1930-х рр.: проблема вибору», разом із висвітленням перебігу процесів над одними представниками тодішньої української творчої інтелігенції, репресії характеризуються як те, що мало безпосередній вплив на моральний стан усіх

членів радянського суспільства. Такий відверто новий погляд на вже відомі події став можливим завдяки використанню авторками джерел особистого походження, а саме матеріалів особових фондів архівів (Автушенко, 2021).

Висновки.

Таким чином, тема сталінських репресій кінця 1920-х – початку 1950-х рр. на сторінках «Українського історичного журналу» за трохи менше, ніж 40 років пройшла своєрідну еволюцію. Беручи свій початок у якості побіжних стриманих згадок їхнього існування у статтях кінця 1980-х рр., присвячених партійним та державним діячам – жертвам «Великого терору» 1937–1938 рр., вона уже на рубежі 1980–1990-х рр. почала оформлюватись як невід'ємна складова частина досліджень проблем сталінського періоду. Не дивлячись на деяке послаблення дослідницького інтересу до цієї теми у 1990-ті рр., саме у цей період, а ще більше – у період 2000–2014 рр. – вона перетворилася на окремий як предмет, так і об'єкт дослідження, в рамках якого виділялись більш конкретні аспекти. Сучасний вивчення теми (2015 – наші дні) ознаменував собою поворот до більшої популярності таких напрямів історичних досліджень, як мікроісторія (праці Т. Вронської, Р. Давидюк, А. Жив'юка тощо), усна історія (статті Н. Данилихи, Т. Вронської) тощо.

Еволюціонувала і тематика досліджень – від загального огляду відомих репресивних кампаній у великій статті Ю. Шаповала «Сталінізм і Україна» до фактичного звуження предмету дослідження у бік регіонального або місцевого виміру репресій (статті М. Шитюка, Т. Рафальської, А. Жив'юка та ін.), аналізу окремих аспектів репресій (статті В. Нікольського, М. Бугая), дослідження їх наслідків для окремих суспільних груп («мінусників», «повторників» (публікації Т. Вронської), військовослужбовців (стаття І. Автушенка) та ін.), а також репресій, спрямованих на конкретних осіб (праці О. Рубльова, Т. Вронської), щодо особливостей репресивно-каральних практик (статті С. Лякоської, І. Автушенко) тощо. Водночас тема репресій протягом усього досліджуваного періоду залишалася визначною складовою досліджень з проблем вітчизняної історії сталінської доби, як-от національна політика центральної влади в Україні (праці Т. Якубової, Г. Єфіменка).

Комплекс тематичних публікацій в «Українському історичному журналі» є досить репрезентативним і може розглядатися як своєрідне «віддзеркалення» розвитку української історіографічної традиції з історії репресій сталінської доби загалом. Статейні публікації журналу не лише доповнювали дані спеціальних монографічних досліджень з теми, а й часто слугували своєрідним майданчиком для апробації новітніх методологічних підходів (зокрема мікроісторії, усної історії), що пізніше втілювались й на сторінках фундаментальних праць.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Автушенко, І., & Буглай, Н. (2021). Конформізм і неконформізм творчої інтелігенції в радянській Україні 1920–1930-х рр.: проблема вибору. *Український історичний журнал*, (2), 80–93. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2021_2_8.pdf
- Автушенко, І., & Стоян, Т. (2021). Репресії проти військовослужбовців в УСРР–УРСР у 1920–1930-х рр.: особливості та наслідки. *Український історичний журнал*, (6), 44–58. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2021_6_6.pdf
- Алланіязов, Т. (2018). Українці в особливих таборах ГУЛАГ. *Український історичний журнал*, (2), 121–148. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2018_2_9.pdf
- Бугай, М. Ф. (1990). Депортації населення з України (30-50-ті роки). *Український історичний журнал*, (10), 32–38; <http://resource.history.org.ua/issue/journal/1990/10> (11), 20–26. <http://resource.history.org.ua/issue/journal/1990/11>
- Бугай, М. Ф. (1992). Депортація кримських татар у 1944 р. *Український історичний журнал*, (1), 29–45. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_1992_1_5.pdf
- Вилцан, М. А., Микора, В. І., & Тиморін, А. О. (1991). Деякі аспекти соціально-економічних перетворень 30-х років у СРСР. *Український історичний журнал*, (10), 21–32. http://history.org.ua/JournALL/journal/journal_1991_10/journal_1991_10.pdf
- Волковинський, В. М. (1987). Діяльність П. П. Постишева на Україні в 1923–1930 рр. (До 100-річчя з дня народження). *Український історичний журнал*, (9), 132–140. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022211.pdf
- Волковинський, В. М. (1992). Й. Е. Якір без легенд. *Український історичний журнал*, (2), 81–93. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022264.pdf
- Вронська, Т. (2022). Дорога у заслання депортованих із Західної України: друга половина 1940 – початок 1950-х рр. *Український історичний журнал*, (5), 18–31. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2022_3_9.pdf
- Вронська, Т. В. (2011). 21 лютого 1948 р. в історії сталінського терору. *Український історичний журнал*, (1), 107–122. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022377.pdf
- Вронська, Т. В. (2016). Сталінські повторники (на прикладі репресування письменниці Зінаїди Тулуб). *Український історичний журнал*, (4), 72–89. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2016_4_7.pdf
- Вронська, Т., & Стяжкіна, О. (2020). Мінусники у просторі радянського терору (1917–1953 рр.). *Український історичний журнал*, (1), 89–111. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2020_1_8.pdf; (2), 121–141. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2020_2_11.pdf
- Гарань, О. В. (1989). Проблеми формування національних кадрів у західних областях УРСР у другій половині 40-х - 50-х роках. *Український історичний журнал*, (10), 55–65. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022236.pdf
- Горлов, В. М. (1989). Я. Б. Гамарник на Україні. *Український історичний журнал*, (6), 110–117. http://history.org.ua/LiberUA/journal_1989_6/journal_1989_6.pdf
- Давидюк, Р. (2023). Страга «в особливому порядку» колишніх унерівців: розстрільний список 1940 р. *Український історичний журнал*, (1), 121–142. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2023_1_9.pdf
- Данилиха, Н. (2021). Політичні мотиви та наслідки переселення українців із Польщі в УРСР у 1944–1950-х рр. (на матеріалах західноукраїнських областей). *Український історичний журнал*, (3), 103–114. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2021_3_10.pdf
- Єфіменко, Г. Г. (2000a). Зміни в національній політиці ЦК ВКП(б) в Україні (1932–1938). *Український історичний журнал*, (2), 82–93. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022317.pdf; (4), 37–47. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022318.pdf
- Єфіменко, Г. Г. (2000b). Національні аспекти у формуванні компартійно-радянського апарату в УРСР (1932–1938). *Український історичний журнал*, (5), 3–17. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022318.pdf; (6), 51–66. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022319.pdf
- Єфіменко, Г. Г. (2007). Роль «Українського історичного журналу» у висвітленні «білих плям» історії України (1988–1991 рр.). *Український історичний журнал*, (6), 93–118. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022360.pdf
- Жив'юк, А. (2023). Технологія терору: вбивства в межирицьких райвідділеннях НКДБ – НКВС на Рівненщині влітку 1941 р. *Український історичний журнал*, (2), 125–143. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2023_2_9.pdf

- Золотарьов, В. А., & Шаповал, Ю. І. (1996). «Коливань у проведенні лінії партії не було» (Сторінки біографії К. М. Карлсона – заступника наркома внутрішніх справ УРСР). *Український історичний журнал*, (1), 91–105. http://history.org.ua/JournALL/journal/journal_1996_1/journal_1996_1.pdf
- Коваль, М. В. (1990). Українська РСР у період відбудови і розвитку народного господарства (1945–1955 pp.). *Український історичний журнал*, (4), 80–88. <http://resource.history.org.ua/issue/journal/1990/4>
- Кульчицький, С. В. (1991). Між двома війнами (1921–1941 pp.). *Український історичний журнал*, (8), 3–20. http://history.org.ua/JournALL/journal/journal_1991_8/journal_1991_8.pdf
- Кульчицький, С. В. (2017). Міжвоєнна та повоєнна історія радянської України на сторінках «Українського історичного журналу» (1957–2017 pp.). *Український історичний журнал*, (6), 123–140. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2017_6_7.pdf
- Курас, І. Ф., & Водотика, С. Г. (1993). Академік М. Є. Слабченко. *Український історичний журнал*, (11–12), 92–109. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022279.pdf
- Курас, І. Ф., & Овдієнко, П. П. (1990). О. Я. Шумський у роки Жовтня і громадянської війни: еволюція поглядів і політична діяльність. *Український історичний журнал*, (12), 105–116. <http://resource.history.org.ua/issue/journal/1990/12>
- Курносів, Ю. О. (1989). Суспільно-політичне життя на Україні в 20–30-х роках. *Український історичний журнал*, (12), 89–95. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022238.pdf
- Курносів, Ю. О. (1991). Насилля – головний аргумент більшовизму. *Український історичний журнал*, (12), 16–28. http://history.org.ua/JournALL/journal/journal_1991_12/journal_1991_12.pdf
- Лисенко, О. Є. (2015). Важкий шлях до миру: українське суспільство та влада у середині 1940 – на початку 1950-х pp. *Український історичний журнал*, (5), 19–43. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2015_5_4.pdf
- Ляковська, С. (2019). «Золота операція» ДПУ УСРР із примусового вилучення в населення валюти та коштовностей (початок 1930-х pp.). *Український історичний журнал*, (3), 25–49. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2019_3_4.pdf
- Ніколаюк, Т., & Стоян, Т. (2022). Каральні заходи як метод підвищення продуктивності праці робітників у радянській Україні 1929–1938 pp. *Український історичний журнал*, (3), 96–110. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2022_5_4.pdf
- Нікольський, В. М. (2001). Національні аспекти політичних репресій 1937 р. в Україні. *Український історичний журнал*, (2), 74–89. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022321.pdf
- Нікольський, В. М. (2005). Соціальний склад репресованих в Україні у 1937 р. *Український історичний журнал*, (2), 141–162. http://history.org.ua/JournALL/journal/journal_2005_2/journal_2005_2.pdf
- Нікольський, В. М. (2006). Репресії за «лімітами» (1937–1938 pp.). *Український історичний журнал*, (3), 210–223. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022351.pdf
- Нікольський, В. М. (2008). Обвинувачення репресованих в Україні періоду «Великої чистки» 1937–1938 pp. *Український історичний журнал*, (2), 54–63. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022362.pdf
- Перковський, А. Л., & Пирожков, С. І. (1989). Демографічні втрати Української РСР у 30-ті роки. *Український історичний журнал*, (8), 24–36. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022234.pdf
- Рафальська, Т. Л. (2007). «Великий терор на Житомирщині»: специфіка та технологія. *Український історичний журнал*, (3), 66–75. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022357.pdf
- Рубльов, О. С. (Упоряд.). (1997). Шляхами на Соловки: радянське десятиріччя Михайла Лозинського. *Український історичний журнал* (4), 103–136. http://history.org.ua/LiberUA/journal_1997_4/journal_1997_4.pdf; (5), 97–118. http://resource.history.org.ua/publ/journal_1997_5_97; (6), 84–102. http://resource.history.org.ua/publ/journal_1997_6_84. (1998). (1), 112–121. http://resource.history.org.ua/publ/journal_1998_1_112.
- Рубльов, О. С., & Черченко, Ю. А. (1991). Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції (20-ті – 40-ві роки XX ст.). *Український історичний журнал*, (1), 3–12. http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_1_3; (2), 10–20. http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_2_10; (3), 3–15. http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_3_3; (4), 30–43. http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_4_30; (5), 17–28. http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_5_17; (6), 24–35. http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_6_24; (7), 3–15. http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_7_3
- Савченко, В. А. (2017). Розгром анархістського руху в радянській Україні (1927–1929 pp.). *Український історичний журнал* (1), 84–97. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2017_1_8.pdf
- Селецький, А. В. (1989). С. В. Косіор як історик КП(б)У: (До 100-річчя з дня народження). *Український історичний журнал* (12), 96–110. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022238.pdf
- Хміль, І. В. (1989). 100-річчя з дня народження П. Ю. Дибенка. *Український історичний журнал*, (2), 128–132. http://history.org.ua/LiberUA/journal_1989_2/journal_1989_2.pdf

- Шаповал, Ю. І. (1991). Сталінізм і Україна. *Український історичний журнал*, (5), 38–49 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_5_38; (6), 45–55 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_6_45; (7), 26–38 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_7_26; (8), 30–39 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_8_30; (10), 33–43 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_10_33; (11), 13–24 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_11_13; (12), 28–38 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_12_28. (1992). (1), 45–56 http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_1992_1_6; (2), 14–25 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_2_14; (3), 12–22 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_3_12; (4), 11–21 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_4_11; (5), 28–38 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_5_28; (6), 3–13 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_6_3; (7-8), 13–23 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_7_13; (9), 15–25 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_9_15; (10-11), 3–13 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_10_3; (12), 3–18. http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_12_3
- Шарпатий, В. Г. (1991). М. О. Скрипник як діяч української радянської культури (1927–1933 рр.). *Український історичний журнал*, (9), 96–103. http://history.org.ua/JournALL/journal/journal_1991_9/journal_1991_9.pdf
- Шевченко, Л. А. (1992). Культурно-ідеологічні процеси в Україні у 40–50-х рр. *Український історичний журнал*, (7), 39–48. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022269.pdf
- Шипович, М. А. (2000). Радянське керівництво та літературно-мистецька інтелігенція України: 20-ті роки. *Український історичний журнал*, (1), 95–102. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022314.pdf
- Шитюк, М. М. (1998). Масові репресії на території Миколаївщини (30-ті рр. XX ст.). *Український історичний журнал*, (1), 94–98
- Шитюк, М. М. (2001). Еволюція репресивно-каральної системи в радянській Україні. *Український історичний журнал*, (3), 128–142. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022322.pdf
- Якубова, Л. Д. (1998). Національно-культурне життя етнічних меншостей України (20-30-ті роки): коренізація і денационалізація. *Український історичний журнал*, (6), 22–36. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022307.pdf (1999). (1), 41–55. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022308.pdf

REFERENCES

- Рубльов, О., and Черненко, Ю. А. (1991). Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції (20-ті – 40-ві роки XX ст.). *Український історичний журнал*, (1), 3–12 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_1_3; (2), 10–20 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_2_10; (3), 3–15 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_3_3; (4), 30–43 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_4_30; (5), 17–28 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_5_17; (6), 24–35 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_6_24; (7), 3–15. http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_7_3
- Шаповал, Ю. І. (1991). Сталінізм і Україна. *Український історичний журнал*, (5), 38–49 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_5_38; (6), 45–55 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_6_45; (7), 26–38 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_7_26; (8), 30–39 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_8_30; (10), 33–43 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_10_33; (11), 13–24 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_11_13; (12), 28–38 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1991_12_28. (1992). (1), 45–56 http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_1992_1_6; (2), 14–25 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_2_14; (3), 12–22 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_3_12; (4), 11–21 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_4_11; (5), 28–38 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_5_28; (6), 3–13 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_6_3; (7-8), 13–23 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_7_13; (9), 15–25 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_9_15; (10-11), 3–13 http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_10_3; (12), 3–18. http://resource.history.org.ua/publ/journal_1992_12_3
- Allaniyazov, T. (2018). Ukrainians in special GULAG camps. *Ukrainian Historical Journal*, (2), 121–148. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2018_2_9.pdf
- Avtushenko, I., & Buglay, N. (2021). Conformism and Nonconformism of the Creative Intelligentsia in Soviet Ukraine in the 1920s–1930s: The Problem of Choice. *Ukrainian Historical Journal*, (2), 80–93. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2021_2_8.pdf
- Avtushenko, I., & Stoyan, T. (2021). Repressions against military personnel in the Ukrainian SSR–Ukrainian SSR in the 1920s–1930s: features and consequences. *Ukrainian Historical Journal*, (6), 44–58. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2021_6_6.pdf
- Bugay, M. F. (1990). Deportations of the population from Ukraine (30–50s). *Ukrainian Historical Journal*, (10), 32–38; <http://resource.history.org.ua/issue/journal/1990/10> (11), 20–26. <http://resource.history.org.ua/issue/journal/1990/11>
- Bugay, M. F. (1992). Deportation of the Crimean Tatars in 1944. *Ukrainian Historical Journal*, (1), 29–45. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_1992_1_5.pdf
- Danylikha, N. (2021). Political Motives and Consequences of the Resettlement of Ukrainians from Poland to the Ukrainian SSR in the 1944–1950s. (based on the materials of Western Ukrainian regions). *Ukrainian Historical Journal*, (3), 103–114. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2021_3_10.pdf

- Davydyuk, R. (2023). Execution “in a special order” of former Uenens: the execution list of 1940. *Ukrainian Historical Journal*, (1), 121–142. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2023_1_9.pdf
- Gorlov, V. M. (1989). Y. B. Gamarnik in Ukraine. *Ukrainian Historical Journal*, (6), 110–117. http://history.org.ua/LiberUA/journal_1989_6/journal_1989_6.pdf
- Haran, O. V. (1989). Problems of formation of national cadres in the western regions of the Ukrainian SSR in the second half of the 40s - 50s. *Ukrainian Historical Journal*, (10), 55–65. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022236.pdf
- Khmil, I. V. (1989). 100th anniversary of the birth of P. Y. Dybenko. *Ukrainian Historical Journal*, (2), 128–132. http://history.org.ua/LiberUA/journal_1989_2/journal_1989_2.pdf
- Koval, M. V. (1990). Ukrainian SSR in the period of reconstruction and development of the national economy (1945–1955). *Ukrainian Historical Journal*, (4), 80–88. <http://resource.history.org.ua/issue/journal/1990/4>
- Kulchytskyi, S. V. (1991). Between Two Wars (1921–1941). *Ukrainian Historical Journal*, (8), 3–20. http://history.org.ua/JournALL/journal/journal_1991_8/journal_1991_8.pdf
- Kulchytskyi, S. V. (2017). Interwar and Postwar History of Soviet Ukraine on the Pages of the Ukrainian Historical Journal (1957–2017). *Ukrainian Historical Journal*, (6), 123–140. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2017_6_7.pdf
- Kuras, I. F., & Ovdienko, P. P. (1990). Shumsky in the years of October and the Civil War: evolution of views and political activity. *Ukrainian Historical Journal*, (12), 105–116. <http://resource.history.org.ua/issue/journal/1990/12>
- Kuras, I. F., & Vodotyka, S. G. (1993). Academician M. E. Slabchenko. *Ukrainian Historical Journal*, (11–12), 92–109. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022279.pdf
- Kurnosov, Y. O. (1989). Social and political life in Ukraine in the 20–30s. *Ukrainian Historical Journal*, (12), 89–95. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022238.pdf
- Kurnosov, Y. O. (1991). Violence is the main argument of Bolshevism. *Ukrainian Historical Journal*, (12), 16–28. http://history.org.ua/JournALL/journal/journal_1991_12/journal_1991_12.pdf
- Lyaskovska, S. (2019). The “Golden Operation” of the GPU of the Ukrainian SSR to forcibly seize currency and jewelry from the population (early 1930s). *Ukrainian Historical Journal*, (3), 25–49. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2019_3_4.pdf
- Lysenko, O. E. (2015). The Difficult Path to Peace: Ukrainian Society and Power in the Mid-1940s – Early 1950s. *Ukrainian Historical Journal*, (5), 19–43. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2015_5_4.pdf
- Nikolayuk, T., & Stoyan, T. (2022). Punitive Measures as a Method of Increasing Workers’ Productivity in Soviet Ukraine 1929–1938. *Ukrainian Historical Journal*, (3), 96–110. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2022_5_4.pdf
- Nikolsky, V. M. (2001). National Aspects of Political Repressions of 1937 in Ukraine. *Ukrainian Historical Journal*, (2), 74–89. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022321.pdf
- Nikolsky, V. M. (2005). Social composition of the repressed in Ukraine in 1937. *Ukrainian Historical Journal*, (2), 141–162. http://history.org.ua/JournALL/journal/journal_2005_2/journal_2005_2.pdf
- Nikolsky, V. M. (2006). Repressions by “limits” (1937–1938). *Ukrainian Historical Journal*, (3), 210–223. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022351.pdf
- Nikolsky, V. M. (2008). Accusations of the repressed in Ukraine during the period of the “Great Purge” of 1937–1938. *Ukrainian Historical Journal*, (2), 54–63. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022362.pdf
- Perkovsky, A. L., & Pirozhkov, S. I. (1989). Demographic losses of the Ukrainian SSR in the 30s. *Ukrainian Historical Journal*, (8), 24–36. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022234.pdf
- Rafalska, T. L. (2007). “The Great Terror in Zhytomyr Region”: Specifics and Technology. *Ukrainian Historical Journal*, (3), 66–75. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022357.pdf
- Rublev, O. S. (ed.). (1997). On the Ways to Solovki: Mikhail Lozynsky’s Soviet Decade. *Ukrainian Historical Journal* (4), 103–136. http://history.org.ua/LiberUA/journal_1997_4/journal_1997_4.pdf; (5), 97–118. http://resource.history.org.ua/publ/journal_1997_5_97; (6), 84–102. http://resource.history.org.ua/publ/journal_1997_6_84. (1998). (1), 112–121. http://resource.history.org.ua/publ/journal_1998_1_112.
- Savchenko, V. A. (2017). The Defeat of the Anarchist Movement in Soviet Ukraine (1927–1929). *Ukrainian Historical Journal* (1), 84–97. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2017_1_8.pdf
- Seletsky, A. V. (1989). S. V. Kosior as a historian of the Communist Party of Ukraine: (To the 100th anniversary of his birth). *Ukrainian Historical Journal* (12), 96–110. <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.org.ua>

- exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022238.pdf
- Sharpatyi, V. G. (1991). M. O. Skrypnyk as a Figure of Ukrainian Soviet Culture (1927–1933 pp.). *Ukrainian Historical Journal*, (9), 96–103. http://history.org.ua/JournALL/journal/journal_1991_9/journal_1991_9.pdf
- Shevchenko, L. A. (1992). Cultural and Ideological Processes in Ukraine in the 40–50s pp. *Ukrainian Historical Journal*, (7), 39–48. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022269.pdf
- Shypovych, M. A. (2000). Soviet Leadership and Literary and Artistic Intelligentsia of Ukraine: 20 Years. *Ukrainian Historical Journal*, (1), 95–102. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022314.pdf
- Shytiuk, M. M. (1998). Mass repressions on the territory of the Mykolaiv region (30s of the twentieth century). *Ukrainian Historical Journal*, (1), 94–98
- Shytiuk, M. M. (2001). Evolution of the repressive-punitive system in Soviet Ukraine. *Ukrainian Historical Journal*, (3), 128–142. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022322.pdf
- Viltsan, M. A., Mykora, V. I., & Timorin, A. O. (1991). Some aspects of socio-economic transformations of the 30s in the USSR. *Ukrainian Historical Journal*, (10), 21–32. http://history.org.ua/JournALL/journal/journal_1991_10/journal_1991_10.pdf
- Volkovinsky, V. M. (1987). Activities of P. P. Postyshev in Ukraine in 1923–1930. (To the 100th anniversary of his birth). *Ukrainian Historical Journal*, (9), 132–140. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022211.pdf
- Volkovinsky, V. M. (1992). Y. E. Anchor without legends. *Ukrainian Historical Journal*, (2), 81–93. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022264.pdf
- Vronska, T. (2022). The Road to Exile of Deportees from Western Ukraine: the Second Half of the 1940s – the Beginning of the 1950s. *Ukrainian Historical Journal*, (5), 18–31. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2022_3_9.pdf
- Vronska, T., & Styazhkina, O. (2020). Minus Years in the Space of Soviet Terror (1917–1953). *Ukrainian Historical Journal*, (1), 89–111. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2020_1_8.pdf; (2), 121–141. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2020_2_11.pdf
- Vronskaya, T. V. (2011). February 21, 1948 in the history of Stalin's terror. *Ukrainian Historical Journal*, (1), 107–122. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022377.pdf
- Vronskaya, T. V. (2016). Stalin's repeaters (on the example of the repression of the writer Zinaida Tulub). *Ukrainian Historical Journal*, (4), 72–89. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2016_4_7.pdf
- Yakubova, L. D. (1998). National-cultural life of ethnic minorities of Ukraine (20–30s): korenizatsiya i denationalizatsiya. *Ukrainian Historical Journal*, (6), 22–36. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022307.pdf (1999). (1), 41–55. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022318.pdf
- Yefimenko, G. G. (2000a). Changes in the National Policy of the Central Committee of the All-Union Communist Party (Bolsheviks) in Ukraine (1932–1938). *Ukrainian Historical Journal*, (2), 82–93. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022317.pdf; (4), 37–47. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022318.pdf
- Yefimenko, G. G. (2000b). National Aspects in the Formation of the Communist Party-Soviet Apparatus in the Ukrainian SSR (1932–1938). *Ukrainian Historical Journal*, (5), 3–17. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022318.pdf; (6), 51–66. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022319.pdf
- Yefimenko, G. G. (2007). The role of the “Ukrainian Historical Journal” in highlighting the “blank spots” of the history of Ukraine (1988–1991). *Ukrainian Historical Journal*, (6), 93–118. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=book%2FEJ0022360.pdf
- Zhyviuk, A. (2023). Technology of terror: murders in the Mezhyrtytsky district offices of the NKGB – NKVD in the Rivne region in the summer of 1941. *Ukrainian Historical Journal*, (2), 125–143. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/UIJ_2023_2_9.pdf
- Zolotarev, V. A., & Shapoval, Y. I. (1996). “There were no hesitations in pursuing the party line” (Pages of the biography of K. M. Carlson, Deputy People's Commissar of Internal Affairs of the Ukrainian SSR). *Ukrainian Historical Journal*, (1), 91–105. http://history.org.ua/JournALL/journal/journal_1996_1/journal_1996_1.pdf